

מובא במשנה דין במקרב בו אדם קידש אמה ובת או אחיות, שאינן מקודשות. נחלקו האמוראים בהקשר למקרה, האם קידושין שאינם מסורים לביאה, האם תופסים הקידושין או לא? וכך לשון הגמרא (שם נא):

איתמר: קידושין שאינן מסורין לביאה - אביי אמר: הוון קידושין, רבא אמר: לא הוון קידושין.

אביי סובר שגם קידושין שאינן מסורים לביאה עדיין חלים הקידושין, ורבא סובר שאין חלים הקידושין כשאין הם מסורים לביאה. רבא נקט כשיטה זו מסברא, לאחר מכן בר אהינא הביא לשיטתו טעם מהמקרא (שם):

אמר רבא, בר אהינא אסברא לי: "כי יקח איש אשה ובעלה" - קידושין המסורין לביאה הוון קידושין, קידושין שאינן מסורין לביאה לא הוון קידושין.

ביאר רש"י (ד"ה כי) שהסמיכות של 'כי יקח' הקיחה בקניין, צריכה להיות מחוברת ל'בעלה' לביאה. שצריך שתהיה האשה הנקנית ראויה לביאה.

התוס' הקשו על שיטת רש"י, שהרי יכולה אשה שלא ראויה לביאה להתקדש, וכך לשון התוס' (ד"ה קידושין):

פי' בקונטרס דכתיב ובעלה דבעינן ראויין לביאה. וקשה דהא חייבי לאוין אינם ראויין לביאה ותפסי בהו קידושין!

ע"כ מבארים התוס' את שיטת רבא באופן שונה, וזה לשונם (שם):

לכך נראה לפרש קידושין שאינן מסורין לביאה כלומר שאיסור הביאה ע"י קידושין והיינו היכא דקידש אחת משתי אחיות בסתם שמקודם הקידושין היתה כל אחת מהן מותרת ועכשיו ע"י הקידושין נאסרו שתיהן אבל חייבי לאוין איסור הביאה לא באה ע"י הקידושין שהרי מקודם לכן נאסרו בביאה כמו אחר הקידושין.

כלומר רבא חידש את דבריו, בהבנה שהקידושין עצמם אוסרים את הביאה. כמו שתי אחיות שיכול היה לקדש כל אחת בנפרד, אך אם קידש את שתיהן, אזי הקידושין יצרו את האיסור. ולכן קידושין שיוצרים את איסור הביאה אינם קידושין לשיטת רבא. (נראה לענ"ד שרש"י בד"ה קידושין פירש שמדובר במקרה של שתי אחיות, ולא איסורי לאוין, ע"כ נראה שאולי אין קושיא כלל על שיטתו).

התוס' מדגישים שמטרת הקידושין היא חיבור בין האיש לאשה, ואם לא יכול להתקיים חיבור הביאה אזי אין קידושין. ויותר מכך, **אם הקידושין עצמם גורמים לאיסור (ל' אסור וקשור) אזי לא רק שאין קידושין חיבור, אלא פירוד ר"ל. ולכן אין הקידושין חלים כלל, לשיטת רבא.**

אמנם אביי סובר שכן הקידושין חלים גם אם הם אינם מסורים לביאה. משום שעצם הקידושין פועלים בעולם, ללא הירידה לחיבור המעשי. הקידושין והביאה הם שני חלקים נפרדים, הקידושין הם חיבור נשמתי בין האיש לאשה. ע"כ איננו תלוי בחיבור המעשי בעולם. ולכן גם אם אין את הצד המעשי- הביאה, עדיין יחולו הקידושין.

רבא מדגיש את הצד המעשי- גופני, ואביי יותר מדגיש את הצד הרוחני- נשמתי. ונראה שכך גם שיטתם בהרבה סוגיות בש"ס. הגמרא בברכות (מח.) מספרת שרבה שאל את אביי ורבא שהיו קטנים היכן נמצא רחמנא? רבא סימן באצבעו למעלה מתוך הבית, ואביי יצא החוצה וסימן באצבעו למעלה. ומכאן הבין רבה ששניהם יהיו גדולים, כל אחד בשיטתו. וביאר הרב קוק את סוד העניין בשיטת אביי ורבא (עין איה):

ובאשר שישנם חכמים שמגמתם בדעת האלהים היא ע"פ הדברים המשוערים והמוגבלים, כמו ע"י בירור החכמות בדברים המוחשיים לאמתתם לעמוד על סודם וסדרם, ודעת התורה להלכותיה ופרטותיה, ובזה ימצאו עצמם דבקים בקונם ויודעים את שמו ית'. וישנם כאלה שמטבע נפשם אינם יכולים להסתפק בדרישת הדברים המוגבלים והם מתרוממים לטוטט ברעיונות בהכרת רוממות אל ית' בהשערה פנימית בהגיון נעלה. ובזה אינם מצומצמים אל פרטי נתיבות דברים קצובים ומוגבלים, ויותר ממה שיש לדבר בפה ולשון הם מרגישים בהגיון לבבם, ומרוממות ההגיון הפנימי מכירים ג"כ ההכרח שמחייב את ההשלמה האנושית לבא ע"י השיעבוד לדרישה ולקיום של כל הדברים המוגבלים, מחכמה ודרישת התורה ופרטיה... ע"כ רבא אחוי לשמי' טללא. כי היתה נטייתו אל שקידת התורה ודרישת כל אמת בפרטיהם המוגבלים ובזה יבא להכרת קונו יתברך, וזאת הנטייה משלה בנפשו גם בילדות, למצא מנוחה ג"כ בצל אהל, ובזה יבא אל המנוחה והתעודה הרוממה. אביי אמנם שאף אל הרחבת הידיעה בהכרה הפנימית שמתנשאת אל למעלה מכל גבול, ודחקו טבעו הפנימי לבטא רגשות נפשו ברחמנא היכי יתיב ע"י דנפיק לברא ואחוי כלפי שמיא אל מרחב אין קץ.

רבא לוקח את אותם אורות עליונים של מושג הקידושין, ומוריד אותם לעולם המעשה- הביאה. וללא ההגבלה של אותו הארה, אזי אין למושג האינסופי קיימות. לעומת זאת אביי מדגיש את הצד הנוגע במרחבי אין קץ, הקידושין מצד עצמם הם חיבור נשמתי עליון, ולכן הם יכולים להישאר באותו מרחב גם ללא ירידה לביאה (ועיי"ע מהר"ל המגדיר את הקידושין ככוח רוחני עליון).